

Stoljeće ličnih i kolektivnih iskustava: Elma Hodžić o izložbi "Project Century" Zorana Lešića

Piše: Elma Hodžić
Foto: Sajra Zulčić

„Project Century“ Zorana Lešića, serija portreta žena rođenih između 1908. i 2008. godine, simbolički zaokružuje čitavo stoljeće ličnih i kolektivnih iskustava – od velikih otkrića, do ratova i nevjerojatnih društvenih promjena. Lešić je, inspiriran promišljanjima Ive Andrića o ljudskim licima, odlučio fotografirati žene koje je susreo, bez šminke i retuširanja, pokazujući ih onakvima kakve stvarno jesu, u njihovoj punoj prirodnoj. Izložba je otvorena u Historijskom muzeju BiH, kao početna tačka šireg muzejskog projekta koji će u fokus staviti žene Bosne i Hercegovine, u godini kada muzej obilježava 80 godina postojanja i djelovanja.

Portreti, kao osnovna gradivna jedinica ove izložbe, služe kao snažan alat za istraživanje unutrašnjeg svijeta pojedinca. Lešićeva odluka da portretira žene bez šminke i retuširanja omogućava nam da ih vidimo u njihovoj prirodnoj, „neuređnoj“ stvarnosti, čime portret postaje način da se suočimo s nesavršenostima, ali i dubokim, ljudskim emocijama koje se ne mogu sakriti. Kroz ekspresiju lica, posmatrač može da istražuje i osvijesti potencijal individualnih priča. Ovaj proces iščitavanja portreta nije samo estetska ili tehnička analiza, već duboko emocionalna i psihološka. Svaki portret postavlja pitanje: Šta se skriva iza tih očiju? Koje su to priče koje nismo čuli?

U centru izložbe nalazi se zavjesa s projekcijom čija fluidnost odražava neuhvatljivost ljudskog sjećanja. To se odnosi i na naše razumijevanje žena i njihovih uloga u društvu – sjećanje na njihove živote i borbe uvijek je u pokretu i podložan reinterpretaciji. Ova neuhvatljivost može biti i metafora za žene čije su priče često bile marginalizirane, izbrisane iz zvanične historije.

Lešićev pristup da snima žene kroz dva kontrastna portreta – jedan u „high key“ (svijetli tonovi) i drugi u „low key“ (tamni tonovi) – uvodi dodatnu dubinu u izložbu. Crno-bijeli kontrast može se shvatiti kao refleksija stvarnog života, koji se, često, ne može svesti na samo jednu emociju ili iskustvo. Sjećanje na žene koje su prošle kroz stoljeće života donosi i trenutke tuge i sreće. Ovaj ciklus ne idealizira, ali ni ne demonizira; on jednostavno prikazuje, u ravnoteži, stvarnu dinamiku života. Kontrast je poziv da ne gledamo na prošlost kroz međuprostor, izvan binarnih kategorija – kao isključivo tužnu ili sretnu, već da prihvatimo kompleksnost ljudskog života.

Izložba „Project Century“ Zorana Lešića nije samo fotografski projekt; ona je duboko filozofski i emotivni dijalog sa ženama, o ženama. Žene koje su ovdje prikazane ne predstavljaju samo lične priče, već i šire društvene i historijske kontekste u kojima su živjele. Nisu ovo nekakvi strani entiteti, već prilika da se bilježenjem individualne, pojavne stvarnosti zapitamo: Kako ćemo mi gledati na žene kroz 100 godina?

Zoran Lešić